



Analysis of the Functions of Multimedia Translation in Teaching Arabic to Persian Speakers Based on Mayer's Cognitive Theory of Multimedia Learning: A Focus on the ArabMedia Platform

Jamal Saedi-Vafa* 

Corresponding Author, Department of Arabic Language and Literature, Faculty of Language and Literature, Farhangian University, Khuzestan, Iran;
jamal.saedi67@gmail.com

Hadi Marvani 

Department of Arabic Language and Literature, Faculty of Language and Literature, Farhangian University, Khuzestan, Iran;
hadimarvani993@gmail.com

Abstract

Multimedia translation, as an innovative approach to content delivery, creates a multisensory and interactive learning experience by integrating text, images, and sound. In teaching Arabic to Persian speakers, this approach can facilitate conceptual understanding and engagement with the cultural context of the target language. The present study aims to analyze the role of multimedia translation in teaching Arabic to Persian speakers based on Mayer's Cognitive Theory of Multimedia Learning, with particular attention to the ArabMedia platform as an example of translation in audiovisual and interactive environments. Employing a descriptive-analytical method and drawing on Mayer's principles of multimedia learning, the study examines the use of multimedia translation on the ArabMedia platform. The study population comprises all multimedia educational content published on the platform in 2025 (1404 SH), from which six works were randomly selected and analyzed according to Mayer's principles of multimedia design. The findings indicate that multimedia translation is most effective in teaching Arabic to Persian speakers when it is systematically designed in accordance with Mayer's Cognitive Theory of Multimedia Learning, particularly principles such as spatial and temporal contiguity, coherence, segmentation, and redundancy reduction, thereby helping to manage cognitive load and facilitate language processing. The temporal and spatial alignment of Arabic-Persian subtitles with spoken language and visual elements facilitates rapid semantic connections between the source and target languages and supports learners' listening and reading comprehension. Furthermore, integrating machine translation with human review and editing, organizing vocabulary into a multimedia lexical database, and progressively grading the content can enhance semantic accuracy and learning retention. Overall, the findings suggest that multimedia translation can function as a theory-based educational model when it is implemented as part of a systematic instructional framework rather than merely as a technological tool.

Keywords: Arabic language education; multimedia translation; ArabMedia; Mayer's Cognitive Theory of Multimedia Learning; language skills



Cite this paper as follows: Saedi-Vafa, J., & Marvani, H. (2026). Analysis of the functions of multimedia translation in teaching Arabic to Persian speakers based on Mayer's cognitive theory of multimedia learning: A focus on the ArabMedia platform. *Translation Researches in the Arabic Language and Literature*, 16(34), 46-71. <https://doi.org/10.22054/RCTALL.2026.90186.1825>

Received: 05 December 2025 ■ Revised: 24 August 2026 ■ Accepted: 25 August 2026



Translation Researches in the Arabic Language and Literature is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Introduction

The rapid development of digital educational technologies has expanded the possibilities for applying multimedia translation to second-language instruction. The convergence of new communication technologies, e-learning environments, and multimedia resources enables learners to encounter a language not merely through vocabulary and grammatical rules but also through authentic audiovisual and cultural contexts. Multimedia translation can serve as a bridge between learners' first language and the target language by combining text, sound, and visual elements and thereby transforming language learning from an abstract process into a contextualized learning experience.

The ArabMedia platform provides an example of this approach. By drawing on Arabic films, television series, and documentaries, the platform offers Persian-speaking learners an interactive and contextualized environment for learning Arabic. In recent decades, second-language instruction has increasingly moved beyond traditional grammar-centered approaches toward context-based and communicative models. As a means of transferring meaning in audiovisual contexts, multimedia translation can contribute to this shift. This approach is consistent with Richard E. Mayer's Cognitive Theory of Multimedia Learning, which emphasizes the processing of information through separate visual/pictorial and auditory/verbal channels and the importance of managing cognitive load to promote meaningful learning. Within such a framework, ArabMedia uses authentic and culturally embedded media content as a resource for Arabic-language instruction.

The significance of the present study lies in several areas. First, it provides an analysis of the role of multimedia translation in developing Arabic-language skills among Persian speakers. Second, it examines the cognitive processes associated with the interaction of text, sound, and visual elements. Third, it considers the role of cultural representation and localization in educational translation. Fourth, it can contribute to the design of multilingual educational resources. Finally, it provides a basis for developing a theoretical framework for Arabic–Persian multimedia translation in language education. Accordingly, the study addresses the following questions:

1. What role does multimedia translation play in the acquisition of Arabic by Persian speakers, and what challenges does it present in meaning transfer?
2. To what extent does the ArabMedia platform draw upon Mayer's theory in facilitating Arabic-language instruction?

Literature Review

Previous studies have examined Arabic-language education, multimedia learning, and translation from a variety of perspectives. Nemati et al. (2022) designed and evaluated interactive multimedia software based on Mayer's learning theory and investigated its effect on the reading comprehension of non-Persian-speaking learners. Using an experimental approach, the study reported an improvement in reading comprehension associated with the application of Mayer's principles. Pourabed et al. (2024) investigated Iranian students' errors in translating Arabic prepositions into Persian and identified linguistic interference as a major source of error. Doustizadeh and Naemi (2024) examined the curriculum of media translation in undergraduate German-language programs in Iran and identified its strengths and weaknesses through

qualitative analysis. Mohammadi & Seddiqi (2023), in a qualitative master's thesis, examined the challenges of translating titles in audiovisual translation on Netflix and emphasized the importance of cultural sensitivity and specialized translator training.

Despite previous research on multimedia instruction, translation errors, and media-translation curricula, the specific application of multimedia translation to the teaching of Arabic to Persian speakers through the framework of Mayer's Cognitive Theory of Multimedia Learning has received limited attention. Mayer's framework, introduced in *Multimedia Learning* (2001), is based on the assumption that working memory processes information through separate visual and auditory channels and that its capacity is limited. These assumptions highlight the importance of instructional design in managing cognitive load. The present study therefore employs Mayer's principles—including the multimedia, spatial contiguity, temporal contiguity, coherence, modality, redundancy, and individual-differences principles—as its analytical framework.

Research Method

The study employs a descriptive–analytical method. The study population consists of all multimedia educational content published on the ArabMedia platform during 2025 (1404 SH). From this population, six works were randomly selected as the research sample, including bilingual Arabic–Persian subtitled excerpts from films and series such as *Ana wa Akhawati*, *Samarkand*, and *Teimoor*. The selected materials were examined qualitatively in relation to Mayer's principles of multimedia learning.

The analysis was conducted on a principle-by-principle basis. The multimedia principle was examined in terms of the presence of relevant visual elements alongside Arabic textual content. The spatial-contiguity principle was considered in relation to the placement of bilingual subtitles and their relationship to the visual elements and speakers. The temporal-contiguity principle was examined through the correspondence between spoken dialogue and the timing of subtitle presentation. The coherence principle was assessed with regard to the presence or absence of extraneous sounds, music, visual effects, and other elements that could distract learners. The modality principle was examined in terms of the simultaneous engagement of the visual and auditory channels. The redundancy principle was considered in relation to whether Persian subtitles functioned as translations rather than unnecessary repetitions. Finally, the individual-differences principle was considered in relation to the diversity of content and the possibility of adapting materials to learners with different levels of proficiency.

Findings

Analysis of the six selected samples demonstrated that Mayer's principles are reflected in a number of concrete design features of the ArabMedia platform. In *Ana wa Akhawati*, the simultaneous presentation of Arabic–Persian subtitles and spoken dialogue illustrates the temporal-contiguity principle. In *Samarkand*, the consistent placement of subtitles in relation to the visual content reflects spatial contiguity. In *Teimoor*, the limited use of extraneous music and visual effects in dialogue-centered scenes is consistent with the coherence principle.

With regard to modality, Arabic dialogue is presented through the auditory channel, while images and bilingual subtitles engage the visual channel. The simultaneous use of these

channels can facilitate the association of sound, meaning, and visual information. With respect to redundancy, the Persian subtitles generally function as translations rather than as unnecessary repetitions of the Arabic dialogue.

At the same time, the analysis indicates that some aspects of Mayer's principles are not fully realized. The samples display a relatively similar pattern of subtitling, and there is limited evidence of systematic content grading according to learners' proficiency levels. Consequently, the individual-differences principle appears to be only partially reflected in the platform's design. The analysis also indicates that coherence involves not only the removal of extraneous audiovisual elements but also appropriate management of the amount and density of on-screen textual information. The samples generally avoid the simultaneous presentation of multiple translations or explanatory overlays that could compete for learners' attention.

The multimedia principle is consistently reflected in the analyzed materials, as the samples combine subtitled language with visual scenes and spoken dialogue. Spatial and temporal contiguity are also closely interconnected in the platform's subtitle design, as subtitles are presented in temporal coordination with speech and in spatial relation to the relevant visual content. The findings further indicate that the extent to which redundancy is controlled may vary according to the type of audiovisual material. In dialogue-centered dramatic scenes, the translation generally functions as a direct linguistic equivalent rather than a repetition, whereas some documentary materials may contain on-screen captions that overlap with narrated information.

The findings also suggest that segmentation and progressive content organization require further development. The analyzed samples do not provide clear evidence of systematic adaptive sequencing, such as vocabulary pre-teaching or progressively graded exposure to content. Thus, although principles such as contiguity and coherence are relatively evident in the platform's design, the implementation of segmentation and learner-level adaptation appears less developed.

Conclusion

The findings indicate that multimedia translation can be effective in teaching Arabic to Persian speakers when its design is systematically based on the principles of Mayer's Cognitive Theory of Multimedia Learning. Analysis of the six selected samples from the ArabMedia platform shows that principles such as spatial and temporal contiguity, coherence, segmentation, and redundancy reduction can contribute to the management of cognitive load and the facilitation of semantic processing. Arabic–Persian subtitles that are synchronized temporally with spoken dialogue and aligned spatially with relevant visual elements can facilitate rapid semantic connections between the source and target languages and support learners' listening and reading comprehension.

The effectiveness of multimedia translation, however, is not absolute; rather, it depends on the integration of several principles and on the alignment of instructional design with learners' proficiency levels, learning objectives, and learning contexts. Inappropriate use of subtitles or excessive linguistic information may increase extraneous cognitive load. Progressive and level-based organization of content can help accommodate individual differences in learners'

processing speed, prior linguistic knowledge, and learning needs and can therefore contribute to more effective instructional design.

Multimedia translation also extends beyond lexical or linguistic transfer. Through the representation of cultural elements, speech-act patterns, and social cues embedded in Arabic audiovisual materials, it can contribute to learners' intercultural understanding and communicative competence, provided that translation choices and strategies are aligned with the educational objectives.

In addition, integrating machine translation with human review and editing, systematically analyzing translation errors, and developing a multimedia vocabulary database can contribute to greater semantic accuracy and more stable learning. Such practices are consistent with the organization and gradual presentation of information emphasized in multimedia-learning theory and can provide a basis for progressive and sustained learning.

Overall, the study suggests that multimedia translation on platforms such as ArabMedia can develop into a scientifically grounded model for teaching Arabic to Persian speakers when it moves beyond the use of multimedia as a technological tool and is implemented within a theory-based instructional system characterized by appropriate level grading and cognitive-load management. The principal contribution of the study therefore lies not simply in demonstrating the use of multimedia, but in identifying the conditions, limitations, and theoretical requirements that shape its effectiveness. In this sense, multimedia translation can be conceptualized as a conditional, design-oriented, and theory-based instructional strategy that provides a foundation for more rigorous empirical research and for the development of language-teaching models in the digital age.



تحلیل کارکرد ترجمه چندرسانه‌ای در آموزش زبان عربی به فارسی‌زبانان بر اساس نظریه یادگیری چندرسانه‌ای مایر با تمرکز بر پلتفرم «عرب مدیا»

جمال ساعدی وفا*  نویسنده مسئول، گروه زبان و ادبیات عربی، دانشکده زبان و ادبیات، دانشگاه فرهنگیان، خوزستان، ایران؛
jamal.saedi67@gmail.com

هادی مروانی  گروه زبان و ادبیات عربی، دانشکده زبان و ادبیات، دانشگاه فرهنگیان، خوزستان، ایران؛
hadimarvani993@gmail.com

چکیده

ترجمه چندرسانه‌ای به‌عنوان رویکردی نوین در انتقال محتوا، با تلفیق متن، تصویر و صوت، تجربه‌ای چندحسی و تعاملی برای مخاطب ایجاد می‌کند. این شیوه در آموزش زبان عربی برای فارسی‌زبانان، موجب درک عمیق‌تر مفاهیم و تعامل مؤثر با بافت فرهنگی زبان مقصد می‌شود. پژوهش حاضر با هدف تحلیل کارکرد ترجمه چندرسانه‌ای در آموزش زبان عربی به فارسی‌زبانان و با تکیه بر نظریه یادگیری چندرسانه‌ای مایر انجام شده است. تمرکز اصلی مطالعه بر بررسی پلتفرم «عرب مدیا» به‌عنوان نمونه‌ای از کاربرد ترجمه در بسترهای دیداری-شنیداری و تعاملی است. این پژوهش با تکیه بر نظریه یادگیری چندرسانه‌ای مایر و با روش توصیفی-تحلیلی، به بررسی کارکرد ترجمه چندرسانه‌ای در پلتفرم «عرب مدیا» می‌پردازد. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی محتوای چندرسانه‌ای آموزشی این پلتفرم در سال ۱۴۰۴ هـ.ش است که از میان آن، ۶ اثر منتخب به‌صورت تصادفی به‌عنوان نمونه انتخاب و بر اساس اصول طراحی چندرسانه‌ای مایر تحلیل شدند. نتایج پژوهش نشان می‌دهند که اثربخشی ترجمه چندرسانه‌ای در آموزش زبان عربی به فارسی‌زبانان زمانی تحقق می‌یابد که بر اساس اصول نظریه یادگیری چندرسانه‌ای مایر (مانند مجاورت، انسجام، قطعه‌بندی و حذف افزونگی) یا مانند آن به‌صورت نظام‌مند طراحی شود تا بار شناختی بهینه و پردازش زبانی تقویت گردد. هم‌زمانی و هم‌راستایی مکانی-زمانی زیرنویس‌های عربی فارسی با گفتار و عناصر بصری، پیوند معناشناختی سریع میان دو زبان را تسهیل کرده و درک شنیداری و خوانداری زبان‌آموزان را بهبود می‌بخشد و تلفیق ترجمه ماشینی با بازبینی انسانی و سازمان‌دهی واژگان در قالب بانک چندرسانه‌ای، همراه با سطح‌بندی تدریجی محتوا، دقت معنایی و پایداری یادگیری را افزایش داده و ترجمه چندرسانه‌ای را به یک الگوی آموزشی نظریه‌بنیاد تبدیل می‌کند.

کلیدواژه‌ها: آموزش زبان عربی، ترجمه چندرسانه‌ای، عرب مدیا، نظریه یادگیری چندرسانه‌ای مایر، مهارت‌های زبانی.



استناد به این مقاله: ساعدی وفا، جمال، و مروانی، هادی. (۱۴۰۵). تحلیل کارکرد ترجمه چندرسانه‌ای در آموزش زبان عربی به فارسی‌زبانان بر اساس نظریه یادگیری چندرسانه‌ای مایر با تمرکز بر پلتفرم «عرب مدیا». دوفصلنامه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، ۱۶ (۳۴)، ۷۱-۴۶. <https://doi.org/10.22054/RCTALL.2026.90186.1825>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۹/۱۴ ■ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۶/۰۲ ■ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۶/۰۳

۱. مقدمه

با پیشرفت فناوری‌های آموزشی و گسترش رسانه‌های دیجیتال، امکان بهره‌گیری از ترجمه چندرسانه‌ای^۱ در آموزش زبان دوم به‌طور چشمگیری فراهم شده است. این تحول ناشی از همگرایی ابزارهای نوین ارتباطی، محیط‌های یادگیری الکترونیکی، و منابع چندرسانه‌ای است که به یادگیرندگان اجازه می‌دهد زبان را نه صرفاً در قالب واژگان و قواعد دستوری، بلکه در بسترهای دیداری-شنیداری و فرهنگی تجربه کنند. ترجمه چندرسانه‌ای در این زمینه به‌عنوان پلی میان زبان مادری و زبان مقصد عمل می‌کند و با ترکیب متن، صوت و تصویر، فرایند یادگیری را از حالت انتزاعی به تجربه‌ای ملموس و زمینه‌مند تبدیل می‌سازد. در این میان، پلتفرم «عرب مدیا»^۲ نمونه‌ای برجسته از این تحول محسوب می‌شود که با استفاده از فیلم‌ها، سریال‌ها و مستندهای عربی، آموزش زبان عربی را برای فارسی‌زبانان به شیوه‌ای تعاملی، زمینه‌مند و چندلایه ارائه می‌دهد. آموزش زبان دوم در دهه‌های اخیر از الگوهای سنتی مبتنی بر دستور زبان و واژگان مجزا فاصله گرفته و به سمت روش‌های زمینه‌محور و ارتباطی حرکت کرده است. در این میان، ترجمه چندرسانه‌ای به‌عنوان ابزاری برای انتقال معنا در بسترهای دیداری-شنیداری، نقش مهمی در تسهیل یادگیری زبان ایفا می‌کند. این رویکرد با اصول نظریه یادگیری چندرسانه‌ای ریچارد ئی. مایر (۲۰۱۲ م)^۳ همخوانی دارد؛ نظریه‌ای که بر پردازش اطلاعات از طریق دو کانال مجزا (کانال دیداری-تصویری و کانال شنیداری-زبانی)، کاهش بار شناختی، و ایجاد یادگیری معنادار تأکید می‌کند. پلتفرم عرب مدیا با بهره‌گیری از این ظرفیت، آموزش زبان عربی را از طریق محتوای واقعی و فرهنگی برای فارسی‌زبانان فراهم کرده است و بدین ترتیب، اصولی چون چندکانالی بودن، انسجام و ارتباط زمینه‌ای در یادگیری را محقق می‌سازد. پلتفرم‌های آموزش الکترونیکی و یادگیری، از ترجمه به‌عنوان ابزاری برای دسترس‌پذیر ساختن محتوای آموزشی برای مخاطبان جهانی بهره می‌برند. «این پلتفرم‌ها معمولاً دوره‌ها و منابع آموزشی خود را به زبان‌های گوناگون ارائه می‌کنند تا نیازهای یادگیرندگان با پیش‌زمینه‌های فرهنگی و زبانی متفاوت را پاسخ دهند» (Sawant, 2023: 973). در این چارچوب، ترجمه چندرسانه‌ای نه تنها به انتقال معنا کمک می‌کند، بلکه با ایجاد هم‌زمانی میان متن، صوت و تصویر، امکان پردازش شناختی مؤثرتر را برای یادگیرندگان فراهم می‌سازد. اهمیت پژوهش حاضر در چند محور علمی قابل تبیین است: نخست، این مطالعه امکان تحلیل دقیق نقش ترجمه چندرسانه‌ای در ارتقاء مهارت‌های زبانی فارسی‌زبانان را فراهم می‌سازد. دوم، بررسی تعامل متن، صوت و تصویر در فرآیند یادگیری زبان عربی، به شناخت سازوکارهای شناختی مؤثر کمک می‌کند و با اصول نظریه مایر در زمینه‌ی کاهش بار شناختی و افزایش یادگیری معنادار همسو است. سوم، پژوهش می‌تواند میزان موفقیت بومی‌سازی فرهنگی در ترجمه آموزشی را ارزیابی کند و نشان دهد که چگونه پیوند زبان با فرهنگ در یادگیری زبان دوم نقش‌آفرین است.

^۱. Multimedia Translation

^۲. <https://arabmedia.ir/>

^۳. Richard E. Mayer (2012)

چهارم، یافته‌ها به طراحی منابع آموزشی چندزبانه مبتنی بر داده‌های واقعی یاری می‌رسانند و می‌توانند مبنای توسعه‌ی ابزارهای آموزشی نوین باشند. و در نهایت، این تحقیق زمینه‌ساز تدوین چارچوب نظری برای ترجمه چندرسانه‌ای در آموزش زبان عربی به فارسی‌زبانان بر اساس نظریه یادگیری چندرسانه‌ای مایر است. هدف این پژوهش، بررسی نقش ترجمه چندرسانه‌ای در ارتقاء مهارت‌های زبانی فارسی‌زبانان در بستر پلتفرم عرب مدیا و تحلیل سازوکارهای شناختی ناشی از تعامل متن، صوت و تصویر در فرایند یادگیری زبان عربی است.

این پژوهش در تلاش پاسخگویی به سؤالات زیر است:

۱. ترجمه چندرسانه‌ای چه تأثیری بر یادگیری زبان عربی توسط فارسی‌زبانان دارد و با چه چالش‌هایی در انتقال معنا مواجه است؟

۲. پلتفرم عرب مدیا تا چه اندازه از نظریه چندرسانه‌ای ریچارد ئی. مایر برای تسهیل آموزش زبان عربی بهره می‌برد؟

۱-۲. پیشینه پژوهش

در حوزه آموزش و ترجمه زبان عربی، پژوهش‌های متعددی با رویکردهای گوناگون به بررسی ترجمه و ابعاد مرتبط با آن پرداخته‌اند. این مطالعات با بهره‌گیری از روش‌های تحلیلی متنوع، جنبه‌های مختلف عملکرد ترجمه، مترجمان و زبان‌آموزان را در موقعیت‌های ترجمه‌ای بررسی کرده، از جمله این پژوهش‌ها می‌توان به نمونه‌های زیر اشاره نمود:

۱. نعمتی، و همکاران، (۱۴۰۴ هـ.ش)، «طراحی و آموزش نرم‌افزار تعاملی چندرسانه‌ای برمبنای نظریه مایر و تأثیر آن بر درک مهارت خواندن به غیرفارسی‌زبانان». این پژوهش به طراحی و ارزیابی نرم‌افزار چندرسانه‌ای استوری‌لاین و تأثیر آن بر مهارت خواندن فارسی‌آموزان سطح فوق‌میان‌ی پرداخته است. مطالعه به‌صورت ترکیبی و شبه‌آزمایشی با ۳۰ فارسی‌آموز در دانشگاه مازندران و با استفاده از پیش‌آزمون، پس‌آزمون و مصاحبه کتبی انجام شد. نتایج نشان داد نرم‌افزار استوری‌لاین موجب بهبود معنادار درک خواندن گروه آزمایش شده و محتوای آن با اصول هفت‌گانه مایر هم‌خوانی دارد.

۲. پورعابد و همکاران (۱۴۰۳ هـ.ش)، «تحلیل أخطاء الطلاب الإيرانيين في ترجمة حروف الجر من العربية إلى الفارسية (جامعه سمنان أنموذجاً)». این پژوهش به بررسی خطاهای دانشجویان در ترجمه حروف اضافه عربی به فارسی، با تمرکز بر دو حرف «از» و «در» پرداخته است. داده‌ها از ترجمه‌های ۳۰ دانشجوی ترم دوم زبان عربی دانشگاه سمنان گردآوری، طبقه‌بندی و تحلیل شده‌اند. نتایج نشان می‌دهد که تداخل زبانی عامل اصلی خطا بوده و بیشترین لغزش‌ها در ترجمه همین دو حرف رخ داده است.

۳. دوستی‌زاده و ناعمی (۱۴۰۳ هـ.ش)، «بررسی مؤلفه‌های برنامه درسی «ترجمه رسانه‌ای» در رشته زبان و ادبیات آلمانی در مقطع کارشناسی». این پژوهش آموزش ترجمه متون رسانه‌ای در ایران را با تمرکز بر درس ترجمه رسانه‌ای

در مقطع کارشناسی زبان و ادبیات آلمانی بررسی کرده است. تحلیل کیفی سرفصل‌های مصوب وزارت علوم نقاط قوت و ضعف برنامه آموزشی را آشکار ساخته و راهکارهایی برای بهبود ارائه داده است. نتایج نشان می‌دهد طراحی درس تکمیلی یا دوره تخصصی ترجمه رسانه‌ای در دانشگاه‌ها ضروری است.

پایان‌نامه کارشناسی ارشد محمدی و صدیقی (۲۰۲۲ م)، «أشکالیة ترجمة العنونة في الترجمة السمعیة البصریة (منصه تنفلیکس أنموذجاً)». این پژوهش به صورت کیفی و تحلیلی چالش‌های ترجمه عنوان‌ها در ترجمه سمعی-بصری با تمرکز بر تنفلیکس را بررسی کرده است. نتایج نشان می‌دهد توجه به عناصر فرهنگی، جذابیت زبانی و آموزش تخصصی مترجمان برای ارتقای کیفیت ترجمه عنوان‌ها ضروری است.

بر اساس بررسی‌های انجام‌شده، تاکنون پژوهش‌هایی در زمینه آموزش چندرسانه‌ای، تحلیل خطاهای ترجمه، و برنامه‌های درسی ترجمه رسانه‌ای انجام شده است که هر یک از زاویه‌ای خاص به موضوع آموزش زبان و ترجمه پرداخته‌اند؛ بااین حال، مطالعه‌ای که به طور مشخص به بررسی کارکرد ترجمه چندرسانه‌ای در آموزش زبان عربی به فارسی‌زبانان بر پایه نظریه یادگیری چندرسانه‌ای مایرپردازد، مورد توجه قرار نگرفته است. ازاین رو، پرداختن به این موضوع می‌تواند به تبیین نقش و ظرفیت‌های ترجمه چندرسانه‌ای در تقویت مهارت‌های زبانی زبان‌آموزان فارسی‌زبان کمک کند.

۲. مفاهیم و مبانی نظری

۲-۱. تبیین مفهوم و انواع ترجمه

ترجمه در ساده‌ترین تعریف، فرایند انتقال پیام از زبانی به زبان دیگر است (Jaber, 2021: 1)؛ اما این عمل تنها یک تبدیل واژگانی ساده نیست، بلکه فرآیندی پیچیده از بازآفرینی معناست که تحت تأثیر عوامل بافتی و فرهنگی قرار دارد. بر همین اساس، رویکردهای متفاوتی در مواجهه با متن مبدأ شکل گرفته است که هر یک بر مبنای هدف، نوع متن و نیاز مخاطب، اولویت‌های خاصی را دنبال می‌کنند. یکی از سستی‌ترین این رویکردها، ترجمه تحت‌اللفظی است. در این شیوه، تمرکز اصلی مترجم بر حفظ دقیق ساختارهای دستوری و واژگانی زبان مبدأ است. اگرچه این روش در ترجمه متون حساس مانند متون فنی، حقوقی و اسناد رسمی که دقت واژگانی در آن‌ها حیاتی است، کاربرد فراوانی دارد، اما تنقید بیش از حد به فرم زبان مبدأ ممکن است به نارسایی معنایی و تکلف در زبان مقصد بینجامد (جلالی، ۱۳۸۹: ۱۳۲). در واقع، غلبه ساختار زبان مبدأ در این نوع ترجمه، گاهی باعث می‌شود متن نهایی برای مخاطب مقصد نامأنوس جلوه کند. در نقطه مقابل، ترجمه معنایی قرار دارد که از قید فرم رها شده و اولویت را به انتقال دقیق مفهوم و تأثیر پیام بر مخاطب می‌دهد. در این رویکرد، مترجم تلاش می‌کند با درک عمیق پیام نویسنده، آن را به گونه‌ای بازآفرینی کند که در زبان مقصد کاملاً روان، طبیعی و معادل با بافت فرهنگی مخاطب باشد (نیومارک، ۱۳۸۶: ۳۷).

این نوع ترجمه به‌ویژه در متون ادبی و توصیفی که «روح متن» بر «صورت واژگان» برتری دارد، اهمیت دوچندان می‌یابد. علاوه بر این دو رویکرد کلی، با رشد علوم و فنون، ترجمه تخصصی-علمی به عنوان حوزه‌ای مجزا اهمیت یافته است. این نوع ترجمه فرآیندی است که در آن انتقال دقیق مفاهیم، داده‌ها و اصطلاحات تخصصی با حفظ امانت‌داری علمی و پایبندی به استانداردهای بین‌المللی مدنظر قرار می‌گیرد (حلام، ۲۰۰۴: ۳۴). در اینجا مترجم نه تنها باید به هر دو زبان مسلط باشد، بلکه باید به دانش موضوعی آن حوزه نیز اشراف کامل داشته باشد تا از بروز هرگونه سوءتفاهم علمی در فرآیند انتقال دانش جلوگیری شود.

۲-۲. ترجمه چندرسانه‌ای

- ترجمه چندرسانه‌ای^۱ از دهه‌های پایانی قرن بیستم با گسترش فناوری‌های دیجیتال ترجمه چندرسانه‌ای شکل گرفت و به تدریج به یکی از شاخه‌های تخصصی مطالعات ترجمه تبدیل شد. چندرسانه‌ای که «به استفاده از انواع مختلف رسانه‌ها مانند متن، صدا، گرافیک، تصاویر در تمامی اشکال آن‌ها و ویدئو اطلاق می‌شود؛ با هدف انتقال اطلاعات به شیوه‌ای مؤثرتر و قابل فهم‌تر (Abdolsamad, 2020: 291) و ترجمه چندرسانه‌ای به «فرآیند ترجمه محتوای چندرسانه‌ای، نظیر ویدئوها، فایل‌های صوتی و تصاویر، از یک زبان به زبان دیگر اطلاق می‌شود. این نوع ترجمه با توجه به رشد فزاینده تولید و توزیع جهانی محتوا، اهمیت روزافزونی یافته است» (Hamidi, 2023: 1). فرایند ترجمه در رسانه‌های دیداری و شنیداری «دارای ابعاد گوناگون است که با توجه به ماهیت برنامه‌های مختلف و اهداف برنامه‌سازان از شیوه‌های متفاوتی بهره می‌برد» (حسینی معصوم و مرادی، ۱۳۹۱: ۹۷) ویژگی بارز متن دیداری شنیداری که آن را از متون دیگر تمیز می‌دهد، «ماهیت چندوجهی آن است» (Zabalbescoa, 2008: 12). پژوهشگران حوزه ترجمه و متخصصان این عرصه، برای ترجمه متون دیداری-شنیداری به‌ویژه زیرنویس فیلم‌ها و سریال‌ها، مجموعه‌ای از راهبردهای ترجمه‌ای را معرفی کرده‌اند. بهره‌گیری از این راهبردها نقش مؤثری در انتقال مفاهیم و عناصر فرهنگی میان زبان‌های مختلف ایفا می‌کند. توجه به این اصول می‌تواند فرایند ترجمه را از نظر فرهنگی و ارتباطی غنی‌تر و دقیق‌تر سازد. به‌طور کلی، ترجمه چندرسانه‌ای با ویژگی‌هایی چون تعامل هم‌زمان با انواع رسانه‌ها (از جمله صوت، تصویر و متن)، ضرورت هماهنگی زمانی در فرآیندهایی مانند زیرنویس‌گذاری و دوبله، توجه به بستر فرهنگی و اجتماعی مخاطبان، و بهره‌گیری از نرم‌افزارهای تخصصی و فناوری‌های نوین شناخته می‌شود.

ترجمه چندرسانه‌ای با انواع رسانه‌ها و فرمت‌های دیجیتال سروکار دارد و نیازمند درک عمیق‌تری از تعامل میان متن، تصویر، صدا و کاربر است. به طور کلی ترجمه چندرسانه‌ای شامل موارد زیر است^۲:

^۱. Multimedia Translation

^۲. <https://B2n.ir/jg2376>

- **زیرنویس گذاری**^۱ «فرایند افزودن متن ترجمه شده به پایین صفحه نمایش برای ویدئوها، فیلم‌ها یا برنامه‌های تلویزیونی است. زیرنویس‌ها به مخاطبان کمک می‌کنند تا محتوای گفتاری را به زبان مادری خود درک کنند، بدون تغییر در صدای اصلی است. ابزار اصلی مترجم نوشتاری متن است؛ در حالی که ابزار اصلی مترجم فیلم کلام جاری بر زبان بازیگران و عناصر غیر زبانی است و کار با متن گفته‌های بازیگران تنها قسمتی از ترجمه فیلم محسوب می‌شود» (اسماعیلی و زنگویی، ۱۴۰۲: ۵۸).

- **دوبله**^۲ جایگزینی صدای اصلی یک اثر چندرسانه‌ای با صدای ترجمه شده به زبان مقصد است. «به نظر می‌رسد از بین انواع مختلف ترجمه دیداری شنیداری، دوبله به دلیل تغییر در «لبه گفتار» فیلم مبدأ می‌تواند تغییرات نسبتاً بیشتری را در فیلم مقصد ایجاد کند» (قمی و فرحزاد، ۱۴۰۰: ۷۳). این روش برای فیلم‌ها، سریال‌ها و انیمیشن‌ها کاربرد دارد و تجربه‌ای روان‌تر و طبیعی‌تر برای مخاطبان فراهم می‌سازد.

- **ترجمه بازی‌های رایانه‌ای** شامل متن‌ها، دیالوگ‌ها، منوها و عناصر فرهنگی است و نقش آموزشی دارد. بازی‌هایی مانند «تحدی الملوک» با ترکیب فضای حماسی عربی و ترجمه فارسی، یادگیری زبان عربی را تسهیل می‌کنند. این فرایند با ایجاد تعامل روزمره، دایره واژگان و درک ساختارهای زبانی کاربران فارسی‌زبان را تقویت می‌سازد.

- **ترجمه محتوای آموزشی و تعاملی**، ترجمه منابع آموزشی دیجیتال مانند دوره‌های آنلاین، نرم‌افزارهای یادگیری، و پلتفرم‌های تعاملی است. این نوع ترجمه به یادگیرندگان غیر بومی امکان می‌دهد تا با محتوای آموزشی به زبان خود تعامل مؤثر داشته باشند.

- **ترجمه وب‌سایت‌ها و اپلیکیشن‌ها** شامل ترجمه رابط کاربری، محتوا، پیام‌ها و عناصر تعاملی در وب‌سایت‌ها و اپلیکیشن‌ها است. این ترجمه برای دسترسی‌پذیری جهانی و جذب کاربران از فرهنگ‌ها و زبان‌های مختلف ضروری است.

۳. نظریه یادگیری چندرسانه‌ای مایر^۳

نظریه یادگیری چندرسانه‌ای توسط ریچارد مایر استاد روان‌شناسی تربیتی در دانشگاه کالیفرنیا، سانتا باربارا، ارائه شده است. سال ۲۰۰۱ انتشار کتاب معروف او با عنوان *Multimedia Learning* که در آن نظریه یادگیری چندرسانه‌ای به‌طور کامل توضیح داده شد. این نظریه با هدف بهبود فرایند یادگیری از طریق طراحی محتوای چندرسانه‌ای شکل گرفته و بر ترکیب هم‌زمان متن، تصویر، صوت و انیمیشن در محیط‌های آموزشی تأکید دارد.^۴

^۱. subtitling

^۲. dubbing

^۳. Mayer

^۴. <https://B2n.ir/wz3429>

مبنای روان‌شناختی این نظریه بر دو اصل استوار است: نخست، پردازش رمز دوگانه است. «رمز دوگانه بیانگر یک اصل شناختی است که توضیح می‌دهد حافظه فعال انسان دارای دو کانال جداگانه است: یکی ویژه پردازش اطلاعات تصویری یا دیداری و دیگری اختصاص یافته به پردازش اطلاعات شنیداری یا کلامی»؛ (نعمتی، و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۹)

دوم، محدودیت ظرفیت حافظه کاری که نشان می‌دهد توان پردازش ذهنی در هر لحظه محدود است و طراحی آموزشی باید به گونه‌ای باشد که بار شناختی یادگیرنده مدیریت شود. همچنین، «حافظه فعال می‌تواند اطلاعات را به سرعت دریافت کرده و همان‌گونه به سرعت برای فعالیت جاری مورد استفاده قرار دهد. در همین حافظه است که وظایف شناختی همچون استدلال و حل مسئله رخ می‌دهد» (Clark & Mayer, 2008: 431).

مایر بر پایه پژوهش‌های گسترده در حوزه طراحی و تولید محیط‌های چندرسانه‌ای آموزشی، مجموعه‌ای از اصول بنیادین را معرفی کرده است. این اصول که به «اصول هفت‌گانه یادگیری چندرسانه‌ای» شهرت یافته‌اند، چارچوبی نظری و کاربردی برای تهیه و سازمان‌دهی محتوای آموزشی چندرسانه‌ای فراهم می‌کنند. هر یک از این اصول با هدف ارتقای کیفیت یادگیری و کاهش بار شناختی یادگیرندگان تدوین شده‌اند و در ادامه به معرفی آنها پرداخته می‌شود.

۳-۱. اصل چندرسانه‌ای^۱

بر اساس دیدگاه مایر بیان می‌کند که یادگیرندگان زمانی بهتر مطالب را فرا می‌گیرند که واژه‌ها و تصاویر به‌طور هم‌زمان و در کنار یکدیگر ارائه شوند، نه به‌صورت جداگانه. «فراگیران زمانی خوب یاد می‌گیرند که از کلمات و تصاویر در کنار هم استفاده شود، نه اینکه تنها از کلمات استفاده گردد» (حسن‌زاده و فرزادپور، ۱۴۰۱: ۱۴).

۳-۲. اصل مجاورت مکانی^۲

یادگیرندگان زمانی بهتر می‌آموزند که واژه‌ها و تصاویر مرتبط در صفحه یا نمایشگر در کنار هم و با فاصله‌ای نزدیک ارائه شوند. این هم‌مکانی باعث می‌شود ارتباط ذهنی سریع‌تری میان عناصر برقرار شده و یادگیری مؤثرتر شکل گیرد. «بر مبنای اصل مجاورت مکانی (فضایی) یادگیرندگان عبارت‌ها و تصویرهای مرتبط در کنار یک دیگر در یک صفحه را بهتر از عبارت‌ها جدا از هم یاد می‌گیرند» (نعمتی و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۰).

^۱. Multimedia Principle

^۲. Spatial Contiguity Principle

۳-۳. اصل مجاورت زمانی^۱

یادگیرندگان زمانی بهتر بیاموزند که واژه‌ها و تصاویر مرتبط به‌جای آنکه جداگانه و پیاپی ارائه شوند، به‌طور همزمان نمایش داده شوند تا امکان برقراری ارتباط ذهنی میان آن‌ها فراهم شود. بر اساس این اصل، «زمانی که کلمات و تصاویر مربوط به هم به‌جای آن‌که به‌صورت پی‌درپی و پشت‌سرهم ارائه شوند، به‌صورت همزمان عرضه شوند، دانش‌آموزان بهتر یاد می‌گیرند» (زارعی و عوض‌زاده، ۱۳۸۵: ۷۳).

۳-۴. اصل پیوستگی یا انسجام^۲

اصل پیوستگی یا انسجام بر این تأکید دارد که یادگیری زمانی اثربخش است که محتوای آموزشی از انسجام درونی و ارتباط منطقی میان اجزای خود برخوردار باشد. ورود مطالب غیرمرتبط به فرایند تدریس موجب پراکندگی ذهنی فراگیران و کاهش کیفیت یادگیری می‌شود. اصل انسجام یا پیوستگی می‌تواند در سه تعبیر تکمیلی بخش‌بندی شود:

۱. زمانی که ارائه چند رسانه ای گیرا و جالب توجه است اما تصاویر و کلمات نامرتبط اضافه شده اند به یادگیری فراگیر لطمه وارد می شود.

۲. زمانی که ارائه چند رسانه ای گیرا و جالب توجه است اما اصوات و موسیقی نامرتبط اضافه شده است به یادگیری فراگیر لطمه وارد می شود.

۳. زمانی که کلمات و تصاویر غیر ضروری از ارائه چند رسانه ای حذف شوند یادگیری فراگیر بهبود پیدا می کند.^۳

۳-۵. اصل کانال‌های حسی^۴

دانش‌آموزان زمانی یادگیری مؤثرتری دارند که واژه‌های موجود در پیام‌های چندرسانه‌ای به جای متن نوشتاری، به صورت گفتاری ارائه شوند. در آموزش چندرسانه‌ای‌های، مواد درسی باید به‌گونه‌ای طراحی شوند که «هر دو کانال پردازشگر یادگیرنده، یعنی (۱) کانال پردازش دیداری و (۲) کانال پردازش شنیداری، درگیر شوند» (همان: ۷۳).

^۱. Temporal Contiguity Principle

^۲. Coherence Principle

^۳. <https://ideaco.ir/?p=902>

^۴. Modality Principle

۳-۶. اصل افزونگی یا مازاد^۱

بر اساس اصل افزونگی در یادگیری چندرسانه‌ای، ارائه همزمان انیمیشن و توضیح شفاهی موجب یادگیری مؤثرتر می‌شود، اما افزودن متن چاپی هم معنا با گفتار نه تنها سودمند نیست بلکه با ایجاد بار شناختی اضافی می‌تواند فرایند یادگیری را مختل کند.

۳-۷. اصل تفاوت‌های فردی^۲

طراحی آموزش چندرسانه‌ای بیشترین اثر را بر یادگیرندگان با سطح دانش پایین و درک فضایی بالا دارد. این اثر در مقایسه با افراد دارای دانش بیشتر یا درک فضایی پایین، پررنگ‌تر و مؤثرتر مشاهده می‌شود. «هنگامی که محتوای چندرسانه‌ای با توجه به ویژگی‌های فردی یادگیرندگان طراحی می‌شود، یادگیری آنان بهتر و بیشتر از زمانی است که چندرسانه‌ای بدون توجه به ویژگی‌های آنان طراحی شده است» (Clark & Mayer, 2011: 431).

۴. تحلیل و بررسی

۴-۱. آموزش عربی

نسل جدید به واسطه تعامل مستمر با فناوری‌های دیجیتال و فضای مجازی، تمایل کمتری به مطالعه منابع مکتوب سنتی نشان می‌دهد. تغییر الگوی مصرف اطلاعات از متن‌محور به چندرسانه‌ای، موجب کاهش جذابیت کتاب‌خوانی و گرایش بیشتر به محتوای تصویری، صوتی و تعاملی شده است. این تحول، چالش‌هایی را برای نظام‌های آموزشی سنتی در جذب و نگه‌داشت مخاطبان جوان ایجاد کرده است. وسایل آموزشی شنیداری-دیداری ابزارهایی که در فرایند آموزش، بیش از یک حس انسانی را به کار می‌گیرند؛ به‌ویژه حس بینایی و شنوایی. «این شیوه آموزشی بر هم‌زمانی کلمه‌ی گفتاری با مشاهده‌ی تصاویر یا اشیاء تأکید دارد تا یادگیری عمیق‌تر و مؤثرتری حاصل شود. ظهور سینما به‌عنوان رسانه‌ای که انتقال دانش را از طریق تصاویر متحرک و نشانه‌های صوتی ممکن می‌سازد، نقش مهمی در تثبیت و گسترش این رویکرد ایفا کرده است. سینما با ترکیب تصویر و صدا، تجربه‌ای چندحسی را فراهم می‌آورد که موجب افزایش درک، تمرکز و یادسپاری مخاطب می‌شود» (تشو، ۲۰۲۲: ۶).

در فرایند یادگیری زبان عربی، توجه به مهارت‌های -شنیداری (الاستماع)، مکالمه (المحادثة)، نوشتاری (الكتابة)، و خواندن (القراءة) ضروری و بنیادین است. این مهارت‌ها به‌صورت درهم‌تنیده عمل می‌کنند و تقویت هر یک، موجب ارتقاء سایر مهارت‌ها نیز می‌شود. یادگیری زبان تنها محدود به حفظ قواعد یا واژگان نیست، بلکه نیازمند تعامل فعال با زبان در زمینه‌های مختلف است. مهارت شنیداری موجب درک بهتر زبان گفتاری و آشنایی با ساختارهای جمله

¹. Redundancy Principle

². Personalization Principle

می‌شود. چنان‌که ابن خلدون در مقدمه خود تصریح می‌کند: «شنیدن، هنری پیچیده و چندلایه است که در آن شنونده با قصد و تمرکز، توجهی ویژه به آنچه از طریق گوش دریافت می‌کند، اختصاص می‌دهد» (مدکور، ۱۹۹۱: ۷۵). مکالمه در زبان عربی نیازمند تسلط بر واژگان، صرف و نحو، و تلفظ صحیح است. زبان‌آموز باید بتواند افکار خود را به صورت روان و منسجم بیان کند. «از اهداف آموزش مهارت مکالمه، تمرین مهارت ارتباط زبانی است؛ به این معنا که باید زبان‌آموز را در موقعیت‌های گفتاری قرار داد تا با آزادی کامل سخن بگویند، درباره هر آنچه می‌خواهند، به هر شیوه‌ای که می‌پسندند و با هر کسی که مایل‌اند. همچنین می‌توان در موضوع موقعیت مورد نظر، پرسش‌هایی مطرح کرد و حتی موقعیت‌های جدیدی خلق نمود» (السید، ۱۹۸۰م: ۹۱). خواندن، دریچه‌ای به دنیای متون و مفاهیم فرهنگی و ادبی زبان عربی است که در زبان عربی مستلزم توانایی تشخیص حروف، کلمات و ساختارهای نحوی است. مهارت نوشتن شامل توانایی تولید متن با ساختار صحیح و واژگان مناسب است. رعایت قواعد صرف و نحو، علائم نگارشی و سبک نوشتاری از ارکان اصلی این مهارت‌اند. یادگیری زبان عربی برای فارسی‌زبانان به دلیل نظام صرفی پیچیده، قواعد نحوی خاص دشوار است. آموزش صرفاً از طریق کتاب ناکافی است، زیرا زبان ماهیتی زنده دارد و در تعامل و تجربه شکل می‌گیرد. کتاب‌ها می‌توانند ساختار و واژگان را ارائه دهند، اما مهارت‌های ارتباطی و درک شنیداری در محیط واقعی تقویت می‌شوند. قرار گرفتن در معرض زبان زنده از طریق مکالمه، رسانه‌ها یا سفر برای یادگیری مؤثر و کاربرد صحیح ضروری است.

۴-۲. مهارت‌های زبانی در ترجمه چندرسانه‌ای

ترجمه چندرسانه‌ای، که شامل زیرنویس‌گذاری، دوبله، ترجمه بازی‌های رایانه‌ای، و محتوای آموزشی تعاملی است، یکی از شیوه‌های نوین و مؤثر در آموزش زبان عربی به فارسی‌زبانان به‌شمار می‌رود. این روش با بهره‌گیری از عناصر دیداری و شنیداری، امکان یادگیری زبان را در بستر طبیعی و واقعی فراهم می‌سازد و به صورت هم‌زمان چهار مهارت اصلی زبان‌آموزی را پوشش می‌دهد:

۴-۲-۱. مهارت شنیداری: دوبله و گفتارهای صوتی در فیلم‌ها و سریال‌های عربی، زبان‌آموز را در معرض تلفظ‌های واقعی، آهنگ گفتار، لحن و تفاوت‌های لهجه‌ای قرار می‌دهد. این تجربه شنیداری موجب افزایش دقت در تشخیص صداها، آشنایی با ساختارهای گفتاری و تقویت حافظه شنیداری می‌شود. همچنین، شنیدن زبان در موقعیت‌های طبیعی، درک معنایی را عمیق‌تر می‌سازد.

۴-۲-۲. مهارت گفتاری: زبان‌آموز با مشاهده دیالوگ‌ها و تمرین جمله‌سازی بر اساس محتوای چندرسانه‌ای، توانایی بیان شفاهی خود را تقویت می‌کند. زیرنویس‌های هم‌زمان عربی و فارسی امکان تحلیل نحوه بیان مفاهیم را فراهم کرده و زبان‌آموز را با سبک‌های گفتاری و اصطلاحات رایج آشنا می‌سازد. این فرایند به تمرین مکالمه در موقعیت‌های واقعی کمک می‌کند.

۴-۲-۳. مهارت خواندن: زیرنویس‌های عربی در آثار تصویری، فرصتی برای تمرین خواندن واژگان و جملات در بافت طبیعی فراهم می‌کنند. زبان‌آموز با مشاهده متن عربی در کنار ترجمه فارسی، می‌تواند ساختارهای نحوی، واژگان و سبک نگارش را تحلیل کرده و درک مطلب خود را ارتقاء دهد.

۴-۲-۴. مهارت نوشتن: ترجمه جمله‌به‌جمله و تحلیل ساختارهای زبانی، زمینه‌ای برای تمرین نگارش فراهم می‌سازد. زبان‌آموز می‌تواند با بازنویسی جملات، تمرین ترجمه معکوس، و تولید متن بر اساس محتوای مشاهده‌شده، مهارت نوشتاری خود را تقویت کند. رعایت قواعد صرف و نحو، علائم نگارشی و سبک نوشتاری در این فرایند نقش کلیدی دارد.

۴-۳. معرفی پلتفرم «عرب مدیا»

پلتفرم «عرب مدیا» یک منبع آموزشی که به‌طور خاص برای آموزش زبان عربی به فارسی‌زبانان طراحی شده است.^۱ این پلتفرم از محتوای چندرسانه‌ای مانند فیلم‌ها، سریال‌ها، انیمیشن‌ها و مستندهای تولیدشده در کشورهای عربی استفاده می‌کند تا فرآیند آموزش را در بستر موقعیت‌های واقعی و متنوع زبانی ارائه دهد. عرب مدیا بر پایه‌ی روش «غوطه‌وری زبانی» یعنی یادگیری زبان با استفاده از محتوا و موقعیت‌های واقعی طراحی شده است؛ یعنی زبان‌آموز به‌جای حفظ واژگان و قواعد خشک، با تماشای محتوای واقعی و روزمره زبان عربی می‌آموزد. عرب مدیا تنها به نمایش فیلم و سریال بسنده نمی‌کند، بلکه با ارائه‌ی ترجمه‌ی چندرسانه‌ای، تجربه‌ی یادگیری را تعمیق می‌بخشد: زبان عربی، برخلاف تصور رایج، یک زبان یگانه و همگن نیست؛ بلکه مجموعه‌ای از لهجه‌ها و گویش‌های منطقه‌ای است که هر یک ویژگی‌های آوایی، واژگانی و نحوی خاص خود را دارند. عرب مدیا این تنوع را به رسمیت شناخته و در محتوای خود لحاظ کرده است. این پلتفرم به زبان‌آموزان امکان می‌دهد با گویش‌های مختلف آشنا شوند: عربی فصیح، لهجه عراقی، شامی، مصری، خلیجی و...

پلتفرم «عرب مدیا» پاسخی خلاقانه و کاربردی به نیاز روزافزون فارسی‌زبانان برای یادگیری زبان عربی در بستر واقعی، فرهنگی و چندرسانه‌ای است. این سامانه با بهره‌گیری از فیلم‌ها، سریال‌ها، انیمیشن‌ها و مستندهای عربی، آموزش زبان را از قالب‌های سنتی خارج کرده و به تجربه‌ای زنده، پویا و تعاملی تبدیل نموده است. محتوایی که در آن زبان، فرهنگ، احساسات، و زمینه‌های اجتماعی به‌طور همزمان حضور دارند. این محتوا شامل:

۱- سریال‌های درام، اجتماعی، تاریخی و طنز

۲- فیلم‌های سینمایی از کشورهای مختلف عربی

۳- انیمیشن‌های کودکانه و آموزشی

۴- مستندهای فرهنگی، دینی و اجتماعی

تماشای این آثار نه تنها به تقویت مهارت شنیداری و درک مطلب کمک می‌کند، بلکه زبان‌آموز را با سبک زندگی، ارزش‌ها، و شیوه‌های بیان در جوامع عربی آشنا می‌سازد. یکی از ویژگی‌های کلیدی عرب مدیا، ارائه‌ی زیرنویس همزمان به دو زبان عربی و فارسی است. این قابلیت مزایای فراوانی دارد:

- درک واژگان و ساختارهای زبانی در زمینه‌های واقعی و موقعیت‌های طبیعی
- یادگیری ترجمه کاربردی از طریق مقایسه جمله‌به‌جمله عربی و فارسی
- تحلیل نحوه بیان مفاهیم در دو زبان برای شناخت تفاوت‌های ساختاری
- تقویت مهارت شنیداری و دیداری با تمرکز بر تلفظ، لحن و متن همزمان
- آشنایی با واژگان محاوره‌ای و اصطلاحات رایج در زبان عربی

این زیرنویس‌ها به گونه‌ای طراحی شده‌اند که هم برای مبتدیان قابل فهم باشند و هم برای زبان‌آموزان پیشرفته، ابزار تحلیل و تمرین دقیق‌تری فراهم کنند.

۵. تبیین علمی پلتفرم «عرب مدیا» بر اساس اصول مایر:

پلتفرم عرب مدیا با بهره‌گیری از فیلم‌ها، سریال‌ها، انیمیشن‌ها و مستندها همراه با زیرنویس دو زبانه، یادگیری را در قالب چندرسانه‌ای محقق می‌سازد.

۵-۱. اصل چندرسانه‌ای

اصل چندرسانه‌ای مایر بیان می‌کند که یادگیری زمانی بهینه‌تر رخ می‌دهد که اطلاعات به‌طور هم‌زمان از دو کانال پردازشی متفاوت، یعنی کانال کلامی (واژه‌ها) و کانال دیداری (تصاویر)، ارائه شود. بر اساس این اصل، ترکیب هدفمند متن و تصویر می‌تواند با توزیع مناسب بار شناختی میان این دو کانال، از فشار بیش از حد بر حافظه کاری جلوگیری کرده و فرایند پردازش اطلاعات را تسهیل کند. در پلتفرم «عرب مدیا» نیز در ارائه تمامی محتوای ترجمه‌شده فیلم‌ها و مستندها، استفاده هم‌زمان از متن عربی همراه با عناصر بصری مانند نمودارها، تصاویر و اینفوگرافیک‌ها می‌تواند به ارتقای درک مفهومی و تعمیق یادگیری مخاطبان کمک کند؛ زیرا این شیوه ارائه، امکان پردازش هم‌زمان اطلاعات زبانی و دیداری را فراهم کرده و فهم معنا و ارتباطات مفهومی را برای مخاطب آسان‌تر می‌سازد.

۵-۲. مجاورت مکانی در متن عرب مدیا

بر اساس اصل مجاورت مکانی در نظریه چندرسانه‌ای مایر، واژه‌ها و تصاویر مرتبط زمانی بهتر یاد گرفته می‌شوند که در کنار یکدیگر و با فاصله‌ای نزدیک ارائه شوند. این هم‌مکانی موجب می‌شود زبان‌آموز بتواند بدون نیاز به جست‌وجوی بصری یا انتقال مکرر توجه، ارتباط ذهنی میان عناصر را سریع‌تر برقرار کند؛ در نتیجه بار شناختی کاهش یافته و یادگیری مؤثرتر شکل می‌گیرد. در همین راستا، در «عرب مدیا» زیرنویس فارسی و عربی هم‌زمان با تصویر فیلم نمایش داده می‌شود. قرارگیری هم‌زمان واژه‌ها و تصاویر در یک قاب، به زبان‌آموز کمک می‌کند تا پیوند معنایی میان گفتار شخصیت‌ها و ترجمه آن را به‌صورت فوری و مستقیم برقرار کند. در تمامی محتوای عرب مدیا، زیرنویس فارسی و عربی دقیقاً در پایین تصویر و در نزدیکی گفتار شخصیت‌ها نمایش داده می‌شود تا اصل مجاورت مکانی به‌طور کامل رعایت شود.

وإذا لم يكفنا هذا المبلغ حتى نهاية الشهر ماذا نفعل؟ هذا المبلغ يكفي ويزيد حتى نهاية الشهر
و اگه این پول تا آخر ماه برامون کافی نبود چیکار کنیم؟ این مبلغ کافیه و زیاد هم هست تا پایان ماه

(عرب مدیا، أنا وأخواتي: <https://arabmedia.ir/product/avedlod>)

أى قلب تحملونه بين ضلوعكم؟ ملک شاه، سلطان الدُّنيا و ملک الملوك.
چه قلبِ سنگی را بین دنده‌های خود حل می‌کنید؟ ملک شاه، سلطان جهان و شاه شاهان.

(عرب مدیا، سمرقند: <https://arabmedia.ir/product/samarghand>)

۵-۳. مجاورت زمانی در متن عرب مدیا

در اصل مجاورت زمانی، ارائه هم‌زمان عناصر مرتبط موجب درک سریع‌تر و یادگیری مؤثرتر می‌شود. در محتوای عرب مدیا، گفتار شخصیت‌ها به‌طور هم‌زمان با زیرنویس عربی و ترجمه فارسی نمایش داده می‌شود؛ بنابراین زبان‌آموز در همان لحظه می‌تواند میان گفتار عربی و معنای فارسی آن ارتباط برقرار کند که این هم‌زمانی به کاهش بار شناختی و افزایش سرعت یادگیری کمک می‌کند.

سأذهب الآن و سأعود إليك فى الخامسة مساءً. أنت لا دخل لك فى هذا.
الان میرم و ساعت پنج عصر برمی‌گردم پیشت. این مسئله هیچ ارتباطی به تو نداره.

(عرب مدیا، تیمور: <https://arabmedia.ir/product/teimoor>)

۵-۴. پیوستگی یا انسجام در متن عرب مدیا

در عرب مدیا تلاش شده است اصل پیوستگی یا انسجام رعایت شود؛ یعنی در طراحی محتوای آموزشی فقط عناصری نمایش داده شوند که مستقیماً به درک گفتار عربی کمک می‌کنند. در ویدئوهای این پلتفرم تمرکز اصلی بر دیالوگ فیلم، تصویر صحنه و زیرنویس‌های مرتبط (عربی و فارسی) است تا زبان‌آموز بتواند بدون حواس‌پرتی ارتباط میان گفتار و معنا را درک کند. بر همین اساس، در ساختار محتوای عرب مدیا از افزودن عناصر غیرضروری که می‌توانند بار شناختی را افزایش دهند پرهیز می‌شود. برای نمونه، در هنگام نمایش صحنه‌ها موسیقی پس‌زمینه اضافی، افکت‌های تصویری تزئینی یا انیمیشن‌های غیرآموزشی به محتوا افزوده نمی‌شود. همچنین متن‌ها و توضیحات طولانی و غیرمرتبط با دیالوگ روی تصویر قرار نمی‌گیرند و صفحه با اطلاعات حاشیه‌ای، تبلیغات یا عناصر گرافیکی اضافی شلوغ نمی‌شود. افزون بر این، از نمایش هم‌زمان چندین ترجمه یا توضیح مختلف که ممکن است موجب سردرگمی زبان‌آموز شود نیز پرهیز شده است. در نتیجه، محیط یادگیری در عرب مدیا تا حد امکان ساده و متمرکز طراحی شده است تا زبان‌آموز بتواند توجه خود را بر گفتار عربی، تصویر صحنه و ترجمه مرتبط معطوف کند و فرآیند یادگیری با کمترین پراکندگی ذهنی انجام شود.

۵-۵. کانال‌های حسی در متن عرب مدیا

منظور این است که در فرایند یادگیری، اطلاعات از چند مسیر حسی مختلف به ذهن زبان‌آموز وارد می‌شود. طبق نظریه مایر، انسان دو کانال اصلی برای پردازش اطلاعات دارد: کانال دیداری (چیزهایی که می‌بیند) و کانال شنیداری (چیزهایی که می‌شنود). وقتی این دو کانال هم‌زمان فعال شوند، فهم مطلب آسان‌تر و یادگیری عمیق‌تر می‌شود.

در عرب مدیا این اتفاق به این شکل رخ می‌دهد:

زبان‌آموز صحنه فیلم را می‌بیند، کانال دیداری فعال می‌شود.

دیالوگ عربی را می‌شنود، کانال شنیداری فعال می‌شود.

زیرنویس عربی و ترجمه فارسی را می‌خواند، پردازش نوشتاری و دیداری تقویت می‌شود.

ترکیب این سه نوع دریافت باعث می‌شود زبان‌آموز بتواند صدا، معنا و تصویر را هم‌زمان به هم ربط دهد. در نتیجه مغز راحت‌تر معنی کلمات و جمله‌ها را درک می‌کند و احتمال ماندگاری آن‌ها در حافظه بیشتر می‌شود.

۵-۶. افزونگی یا مازاد در متن عرب مدیا

طبق اصل افزونگی در یادگیری چندرسانه‌ای مایر، اگر یک محتوا به صورت هم‌زمان با انیمیشن، گفتار و متن نوشتاری تکراری ارائه شود، متن نوشتاری هم‌معنا با گفتار می‌تواند باعث افزایش بار شناختی و اختلال در پردازش ذهنی شود.

در این پلتفرم عرب مدیا، زیرنویس فارسی تکرار گفتار عربی نیست بلکه ترجمه آن برای مخاطب فارسی‌زبان است؛ بنابراین به‌جای ایجاد افزونگی مضر، به درک بهتر محتوا و تسهیل یادگیری کمک می‌کند.

۷-۵. تفاوت‌های فردی در متن عرب مدیا

در این مدیا تلاش شده اصل تفاوت‌های فردی در یادگیری رعایت شود. تنوع در قالب‌های محتوایی مانند فیلم، مستند، انیمیشن و سریال، و نیز گوناگونی موضوعات شامل فرهنگی و اجتماعی، دینی، تاریخی و سایر حوزه‌ها، امکان انتخاب متناسب با علایق و نیازهای یادگیرندگان را فراهم می‌کند. همچنین در برخی محتواها زیرنویس همزمان عربی و فارسی ارائه شده تا زبان‌آموزان بتوانند به‌طور همزمان مهارت درک و ترجمه را تقویت کنند، در حالی که در برخی دیگر تنها ترجمه فارسی ارائه شده است تا برای افرادی که با زبان عربی آشنایی بیشتری دارند و بیشتر به دنبال یادگیری ترجمه هستند نیز مناسب باشد. افزون بر این، دسته‌بندی محتوا از نظر موضوع و سطح سنی به گونه‌ای انجام شده است که مواد آموزشی متناسب با گروه‌های سنی مختلف، از سنین پایین تا مخاطبان بزرگسال، در دسترس باشد. این تنوع در طراحی محتوا با اصل تفاوت‌های فردی مایر همخوان است؛ اصلی که تأکید می‌کند طراحی چندرسانه‌ای باید با ویژگی‌ها، سطح دانش و نیازهای متفاوت یادگیرندگان سازگار باشد.

۶. راهکارهای علمی برای ارتقاء یادگیری زبان عربی در پلتفرم‌های آموزشی مبتنی بر ترجمه چندرسانه‌ای (با تکیه بر نظریه مایر)

برای بهبود اثربخشی فعالیت‌های آموزشی در پلتفرم‌های آموزش زبان عربی با محوریت ترجمه چندرسانه‌ای، مجموعه‌ای از اقدامات علمی و عملی قابل اجراست که می‌تواند به ارتقاء کیفیت یادگیری و افزایش تعامل زبان‌آموزان فارسی‌زبان منجر شود. این اقدامات در چهار محور اصلی قابل دسته‌بندی‌اند و هر یک با اصول نظریه مایر در زمینه حافظه کاری و قطعه‌بندی اطلاعات هم‌راستا هستند:

۱- استفاده از رنگ‌بندی یا برجسته‌سازی واژگان کلیدی در زیرنویس‌ها: این اقدام با اصل ظرفیت حافظه کاری و قطعه‌بندی اطلاعات در نظریه مایر تطبیق دارد؛ زیرا واژگان کلیدی به‌صورت واحدهای معنادار (chunks) برجسته می‌شوند و پردازش ذهنی آسان‌تر می‌گردد.

۲- تطبیق زیرنویس‌ها با چارچوب‌های نظری ترجمه (اسکاپوس و وظیفه‌محور): این کار با اصل سازمان‌دهی معنایی مرتبط است؛ زیرا اطلاعات زبانی در قالب هدفمند و معنادار سازمان‌دهی می‌شوند و حافظه کاری از آشفتگی رها می‌شود.

۳- افزودن بخش‌های تحلیلی درون یا پس از فیلم‌ها: این اقدام با اصل تداعی و ارتباط در نظریه مایر هم‌خوانی دارد؛ زیرا زبان‌آموز ارتباط میان ساختارهای عربی و فارسی را در حافظه کاری برقرار می‌کند.

- ۴- بهره‌گیری از مدل‌های نشانه‌شناسی برای تحلیل عناصر بصری، زبانی و فرهنگی: این کار با اصل رمزگذاری چندحسی تطبیق دارد؛ زیرا زبان‌آموز همزمان از کانال دیداری (تصویر)، شنیداری (صوت) و شناختی (نشانه‌ها) بهره می‌گیرد.
- ۵- طبقه‌بندی فیلم‌ها بر اساس سطوح CEFR (A1 تا C2): این اقدام با اصل تفاوت‌های فردی در نظریه مایر مرتبط است؛ زیرا محتوای آموزشی متناسب با ظرفیت حافظه کاری و سطح دانش هر زبان‌آموز تنظیم می‌شود.
- ۶- طراحی آزمون‌های هدفمند پس از هر فیلم یا کلیپ: این اقدام با اصل تکرار و تمرین در نظریه مایر هم‌راستا است؛ زیرا مرور و ارزیابی مستمر موجب تثبیت اطلاعات در حافظه بلندمدت می‌شود.
- ۷- استفاده از ترجمه معکوس (فارسی به عربی): این کار با اصل تداعی و ارتباط مرتبط است؛ زیرا زبان‌آموز میان زبان مبدأ و مقصد ارتباط فعال برقرار می‌کند و حافظه کاری را به تولید زبان سوق می‌دهد.
- ۸- بهره‌گیری از ترجمه ماشینی به‌عنوان پیش‌نویس و اصلاح آن توسط زبان‌آموزان: این اقدام با اصل قطعه‌بندی اطلاعات مرتبط است؛ زیرا متن ماشینی به‌عنوان واحد اولیه ارائه می‌شود و زبان‌آموز با اصلاح آن، قطعه‌های معنادار جدید می‌سازد.
- ۹- تحلیل خطاهای رایج در ترجمه ماشینی: این کار با اصل سازمان‌دهی معنایی تطبیق دارد؛ زیرا خطاها دسته‌بندی و تحلیل می‌شوند و زبان‌آموز الگوهای درست را در حافظه کاری تثبیت می‌کند.
- ۱۰- تحلیل روند اصطلاح‌سازی و واژه‌گزینی در ترجمه‌های چندرسانه‌ای: این کار با اصل سازمان‌دهی معنایی و تداعی و ارتباط تطبیق دارد؛ زیرا زبان‌آموز ارتباط میان واژگان و فرهنگ را در حافظه کاری برقرار می‌کند و معنا را در قالب‌های فرهنگی سازمان‌دهی می‌نماید.

۷. بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که ترجمه چندرسانه‌ای در آموزش زبان عربی به فارسی‌زبانان، زمانی اثربخش است که طراحی آن بر اساس اصول نظریه یادگیری چندرسانه‌ای مایر انجام گیرد. تحلیل شش نمونه منتخب از محتوای پلتفرم «عرب مدیا» نشان داد که رعایت اصولی مانند مجاورت مکانی و زمانی، انسجام، قطعه‌بندی و حذف افزونگی، موجب کاهش بار شناختی و تقویت پردازش معناشناختی زبان‌آموزان می‌شود. زیرنویس‌های هم‌زمان عربی - فارسی، زمانی که از نظر زمانی با گفتار و از نظر مکانی با عناصر بصری هم‌راستا باشند، نقش مؤثری در ایجاد پیوند معناشناختی سریع میان زبان مبدأ و مقصد ایفا می‌کنند. این امر، در چارچوب اصل مجاورت مایر، موجب کاهش تلاش شناختی غیرضروری و افزایش انسجام ذهنی در فرایند درک شنیداری و خوانداری زبان عربی می‌شود. در مقابل، استفاده غیرهدفمند از زیرنویس یا تراکم بیش از حد اطلاعات زبانی، می‌تواند موجب افزایش بار شناختی بیرونی شود؛

مسئله‌ای که ضرورت پابندی دقیق به اصول طراحی چندرسانه‌ای را برجسته می‌سازد. طراحی مسیرهای تدریجی و سطح‌بندی‌شده، امکان انطباق محتوا با تفاوت‌های فردی در سرعت پردازش، پیش‌دانش زبانی و سبک‌های یادگیری را فراهم کرده و با اصل تفاوت‌های فردی در نظریه مایر هم‌خوانی دارد. بنابراین، اثرگذاری ترجمه چندرسانه‌ای امری مطلق نیست، بلکه تابع طراحی آموزشی مبتنی بر سطح، هدف و زمینه یادگیری است. از سوی دیگر، ترجمه چندرسانه‌ای نقشی فراتر از انتقال واژگانی ایفا می‌کند و از طریق بازنمایی عناصر فرهنگی، الگوهای کنش‌گفتاری و نشانه‌های اجتماعی زبان عربی، به شکل‌گیری درک بین‌فرهنگی کمک می‌کند. این بعد، به‌ویژه در محیط‌های یادگیری مبتنی بر رسانه‌های دیداری - شنیداری، به تقویت شایستگی ارتباطی زبان‌آموزان منجر می‌شود؛ مشروط بر آنکه انتخاب معادل‌ها و راهبردهای ترجمه با هدف آموزشی هم‌راستا باشد. علاوه بر این، نتایج نشان می‌دهد که تلفیق ترجمه ماشینی با بازبینی و ویرایش انسانی، همراه با تحلیل نظام‌مند خطاها و ایجاد بانک واژگان چندرسانه‌ای، می‌تواند به افزایش دقت معنایی و تثبیت یادگیری کمک کند. این رویکرد، با اصول قطعه‌بندی اطلاعات و سازمان‌دهی معنایی در نظریه‌های مایر هم‌سو بوده و زمینه را برای یادگیری تدریجی و پایدار فراهم می‌سازد. در مجموع، می‌توان نتیجه گرفت که ترجمه چندرسانه‌ای در پلتفرم‌هایی مانند «عرب مدیا»، زمانی به یک الگوی علمی معتبر در آموزش زبان عربی برای فارسی‌زبانان تبدیل می‌شود که از سطح یک ابزار فناورانه فراتر رفته و در قالب یک نظام آموزشی مبتنی بر نظریه، سطح‌بندی، و مدیریت بار شناختی پیاده‌سازی شود. از این منظر، نوآوری اصلی پژوهش حاضر نه در اصل استفاده از چندرسانه‌ای، بلکه در تبیین شرایط، حدود و الزامات نظری اثربخشی آن نهفته است. بدین ترتیب، این پژوهش ترجمه چندرسانه‌ای را به‌عنوان یک راهبرد آموزشی مشروط، طراحی‌محور و نظریه‌بنیاد معرفی می‌کند؛ امری که می‌تواند مبنای مطالعات تجربی دقیق‌تر و توسعه الگوهای آموزش زبان در عصر دیجیتال قرار گیرد.

تعارض منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تعارض منافی در ارتباط با این پژوهش ندارند.

بیانیه نحوه استفاده از ابزار هوش مصنوعی

در فرایند انجام این پژوهش، از ابزارهای هوش مصنوعی در مراحل ایده‌پردازی، طراحی پژوهش، گردآوری داده‌ها، تحلیل اطلاعات، نگارش بخش‌های اصلی مقاله یا تولید جداول و نمودارها استفاده نشده است. بهره‌گیری از ابزارهای هوش مصنوعی صرفاً در حد ویرایش زبانی متن انگلیسی و سامان‌دهی منابع انجام گرفته و تمامی تصمیم‌های علمی، تحلیل‌ها و نگارش نهایی مقاله توسط نویسندگان صورت پذیرفته است. این میزان استفاده مطابق با اصول اخلاق پژوهش و دستورالعمل‌های مجله بوده و هیچ‌گونه تولید محتوای پژوهشی توسط ابزارهای هوش مصنوعی انجام نشده است.

سپاسگزاری

نویسندگان این پژوهش اعلام می‌دارند که هیچ‌گونه حمایت مالی یا معنوی از سوی نهادها، سازمان‌ها یا اشخاص حقیقی و حقوقی دریافت نکرده‌اند و تمامی مراحل انجام تحقیق صرفاً بر پایه تلاش‌های علمی و فردی صورت گرفته است.

منابع

قرآن کریم.

ابن منظور، أبو الفضل جمال الدین محمد بن مکرم. (۱۹۶۸ م). *لسان العرب*. چاپ سوم. بیروت: دار صادر للنشر والتوزيع.
اسماعیلی، سجاد و زنگویی، محمد. (۱۴۰۲). بررسی مقوله‌های فرهنگی و عناصر غیر کلامی در زیرنویس عربی فیلم سینمایی «ملودی» بر اساس راهبردهای گاتلیب. *پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی*، ۱۳ (۲۹)، ۷۴-۴۳.

<https://doi.org/10.22054/rctall.2024.76611.1704>

پورعابد، محمد جواد، بلاوی، رسول و کشاورز، حبیب. (۲۰۲۴). تحلیل أخطاء الطلاب الإيرانيين فی ترجمه حروف الجر من العربیة إلى الفارسیة (جامعه سمنان أنموذجاً). *دراسات فی تعلیم اللغة العربیة وتعلمها*، ۸ (۱۵)، ۲۳۵-۲۱۴.
تشو، تیغ سو. (۲۰۲۲ م). فاعلیه برنامج قائم على الوسائل السمع بصریة لتنمية مهارات اللغة العربیة للناطقین بغيرها من طلاب الجامعات الصينیة: طلاب السنة الثانیة فی قسم اللغة العربیة بكلیة اللغات الأجنبيّة فی جامعه نانکای الصينیة نموذجاً. *المجلة العلمیة لکلیة الآداب*، ۱۱ (۳)، ۵۴-۱.

جلالی، لطف‌الله. (۱۳۸۹). ترجمه معنایی از منظر میلدرد لارسون. *عیار پژوهش در علوم انسانی*، (۳)، ۱۱۹-
<https://ensani.ir/file/download/article/20130115083550-9711-20.pdf>. ۱۳۶

الجوهري، إسماعیل بن حماد. (۱۹۵۶). *الصحاح فی اللغة (تحقیق أحمد عبد الغفور عطار)*. القاهرة: دار الكتاب العربی.
حسینی معصوم، محمد و مرادی، معصومه. (۱۳۹۱ ش). بررسی شیوه‌های ترجمه عبارت‌های طنزآمیز در زیرنویس انگلیسی مجموعه‌های طنز تلویزیونی. *فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه*، (۱)، ۹۷-۱۱۷.
حقانی، نادر. (۱۳۸۶). *نظرها و نظریه‌های ترجمه*. چاپ اول. تهران: انتشارات امیر کبیر
حلام، الجیلالی. (۲۰۰۴ م). *الترجمة أنواعها وأدواتها*. المترجم، (۱۰)، ۴۰-۳۱.
دوستی‌زاده، محمدرضا، و ناعمی، فریدون. (۱۴۰۳). بررسی مؤلفه‌های برنامه درسی «ترجمه رسانه‌ای» در رشته زبان و ادبیات آلمانی در مقطع کارشناسی. *پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی*، ۱۴ (۴)، ۵۹۵-۵۷۹.

زارعی، اسماعیل و عوض‌زاده، ایرج. (۱۳۸۵). تحلیل و ارزشیابی محتوای چندرسانه‌ای‌های آموزشی درس زبان انگلیسی پایه دوم راهنمایی براساس اصول طراحی چندرسانه‌ای مایر. *فصلنامه روانشناسی تربیتی*، ۲ (۴)، ۶۳-۱۰۳.
السید، محمود. (۱۹۸۰ م). *فی قضايا اللغة التربویة*. الكويت: شركة المطبوعات للتوزيع والنشر.

صباغ حسن‌زاده، طلعت و فرزادپور، آزاده. (۱۴۰۱). تأثیر چندرسانه‌ای طراحی شده براساس اصول طراحی مایر بر نگرش به درس و هیجان تحصیلی و یادگیری درس علوم پایه ششم ابتدایی. *فصلنامه فناوری و دانش پژوهی در تعلیم و تربیت*، ۲ (۶)، ۲۳-۱۱.
<https://doi.org/10.30473/t-edu.2023.67300.1072>

قمی، پرینا و فرحزاد، فرزانه. (۱۴۰۰). باز قاب‌بندی روایت چندوجهی: مطالعه موردی دوبله پینا زبانی پویانمایی‌های پخش شده از صداوسیما جمهوری اسلامی. *مطالعات زبان و ترجمه*، ۵۴ (۴)، ۱۰۱-۶۴.

<https://doi.org/10.22067/jlts.2021.61410.0>

کروبی، مهدی. (۱۳۸۲). ارتباطات غیرکلامی و توسعه جهانگردی. *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۹ (۲۰)، ۵۸-۳۵.
مایر، ریچارد ای. (۲۰۰۱). *یادگیری چندرسانه‌ای*، ترجمه مهدی موسوی. تهران: انتشارات مؤسسه مالی و آموزش و برنامه‌ریزی مدیریت.

مجمع اللغة العربیة. (۱۹۷۳ م). *المعجم الوسیط* (جلد اول). القاهرة: مطابع دار.

محمّدی، مروی و صدیقی، سومیّه. (۲۰۲۳). *إشكاليّة ترجمه العنوان في الترجمة السمعية البصرية (منصّة تنقل كس أنموذجاً)*. جامعة تلمسان، الجزائر.

مدکور، علی. (۱۹۹۱ م). *تدریس فنون اللغة العربیة*. القاهرة: دار الشواف للنشر والتوزيع.

معروف، یحیی. (۱۳۹۶). *فن ترجمه*. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).

ناظمیان، رضا و خورشیا، صادق. (۱۳۹۸). تکنیک‌های روان‌سازی متن ترجمه در سه حوزه ساختار جمله زمان و ضمایر.

فصلنامه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، ۹ (۲۰)، ۲۷۲-۲۴۸.

<https://doi.org/10.22054/rctall.2019.42857.1392>

نعمتی، محبوبه، سعیدی، زری و صحرایی، رضامراد. (۱۴۰۱). طراحی و آموزش نرم‌افزار تعاملی چندرسانه‌ای بر مبنای نظریه

مایر و تأثیر آن بر درک مهارت خواندن به غیر فارسی‌زبانان. *زبان پژوهی*، ۱۷ (۵۴)، ۱۱-۳۶.

<https://doi.org/10.22051/jlr.2022.39142.2139>

پایگاه‌های اینترنتی / Websites

<https://B2n.ir/jg2376>

<https://B2n.ir/ks4515>

<https://B2n.ir/ry6925>

<https://B2n.ir/wz3429>

<https://ideaco.ir/?p=902>

<https://arabmedia.ir>

English and French References

Abdul Samad, M. S., & Abdul Aziz, A. (2020). The effectiveness of multimedia learning in enhancing reading comprehension among indigenous pupils. *Arab World English Journal (AWEJ)*, 11(22), 90-302.

Chu, Tingsu. (2022). The effectiveness of an audiovisual-media-based program for developing Arabic language skills among non-native speakers: A case study of second-year students in the Department of Arabic Language, Faculty of Foreign Languages, Nankai University, China. *Scientific Journal of the Faculty of Arts*. 11(3), 1-54.

Clark, R. C., & Mayer, R. E. (2008). *E-Learning and the science of instruction: Proven guidelines for consumers and designers of multimedia learning*. Wiley.

Hmidi, Z. (2023). Text and context in multimedia translation. *International Journal of Translation and Interpretation Studies*, 2(2), 1-7.

Jaber, D. M. (2021). *Cours de traduction* (2 annee), premiere session 2021-2022 [Lecture notes]. Departement de français, Faculte des lettres, Universite Al-Moustansiriya.

Mayer, R. E., Fennell, S., Farmer, L., & Campbell, J. (2004). A personalization effect in multimedia learning: Students learn better when words are in conversational style rather than formal style. *Journal of Educational Psychology*, 96(2), 389-395. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.96.2.389>

Sawant, D. G. (2023). Video and multimedia translation: Scope and prospectus. *Mukt Shabd Journal*, XII(X), 971-977.

Zabalbescoa, P. (2008). The nature of audiovisual texts and their translation. In J. Diaz Cintas (Ed.), *The didactics of audiovisual translation* (pp. 11-24). John Benjamins Publishing Company.

Persian and Arabic References Presented in English

Holy Quran. [In Arabic]

Al-Jawhari, I. ibn H. (1956). *Al-Sihah fi al-lughah* [The correct language] (A. A. Attar, Ed.). Dar al-Kitab al-'Arabi. [In Arabic]

Al-Sayyid, M. (1980). *Fi qadaya al-lughah al-tarbawiyah* [On issues of educational language]. Sharikat al-Matbu'at lil-Tawzi' wa al-Nashr. [In Arabic]

Arabic Language Academy. (1973). *Al-Mu'jam al-wasit* [The intermediate dictionary] (Vol. 1). Dar Press. [In Arabic]

Doustizadeh, M., & Naemi, F. (2024). A study of the components of the "media translation" curriculum in the undergraduate German language and literature program. *Linguistic Research in Foreign Languages*, 14(4), 579-595. [In Persian]

Esmaeili, S., & Zangouei, M. (2023). Investigating cultural categories and non-verbal elements in the Arabic subtitles of the movie "Melody" based on Gottlieb's strategies. *Translation Researches in the Arabic Language and Literature*, 13(29), 43-74. <https://doi.org/10.22054/rctall.2024.76611.1704> [In Persian]

Ghomi, P., & Farahzad, F. (2021). Reframing multimodal narrative: A case of animated films dubbed for Islamic Republic of Iran Broadcasting. *Language and Translation Studies*, 54(4), 64-101. <https://doi.org/10.22067/jlts.2021.61410.0> [In Persian]

Haghani, N. (2007). *Nazarha va nazariyeh-ha-ye tarjomeh* [Views and theories of translation] (1st ed.). Amir Kabir. [In Persian]

Hallam, A.-J. (2004). Translation: Its types and tools. *Al-Mutarjim*, (10), 31-40. [In Arabic]

Hosseini-Ma'soum, M., & Moradi, M. (2012). An examination of the translation strategies for humorous expressions in the English subtitles of television comedy series. *Language and Translation Studies*, (1), 97-117. [In Persian]

Ibn Manzur, A. J. M. ibn M. (1968). *Lisan al-'Arab* [The tongue of the Arabs] (3rd ed.). Dar Sader. [In Arabic]

Jalali, L. (2010). Semantic translation from the perspective of Mildred Larson. *Meyar-e Pazhuhash dar Oloum-e Ensani*, 3, 119-136. <https://ensani.ir/file/download/article/20130115083550-9711-20.pdf> [In Persian]

Karrubi, M. (2003). Non-verbal communication and tourism development. *Quarterly Journal of Social Sciences*, 9(20), 35-58. [In Persian]

Madkour, A. (1991). *Tadris funun al-lughah al-'arabiyah* [Teaching the arts of the Arabic language]. Dar al-Shawaf lil-Nashr wa al-Tawzi'. [In Arabic]

Ma'ruf, Y. (2017). *Fan-e tarjomeh* [The art of translation]. SAMT. [In Persian]

Mayer, R. E. (2001). *Yadgiri-ye chandrasaneh-i* [Multimedia learning] (M. Mousavi, Trans.). Institute of Financial, Educational, and Management Planning. [In Persian]

Mohammadi, M., & Seddiqi, S. (2023). *The problem of title translation in audiovisual translation (Netflix platform as a case study)* [Unpublished manuscript]. University of Tlemcen, Algeria. [In Arabic]

Nazemian, R., & Khorsha, S. (2019). Techniques for translating text into three areas of sentence structure, time, and pronouns. *Translation Researches in the Arabic Language and Literature*, 9(20), 248-272. <https://doi.org/10.22054/rctall.2019.42857.1392> [In Persian]

Nemati, M., Saeedi, Z., & Sahraei, R. M. (2022). Designing and training of interactive multimedia software based on Mayer's learning theory and its effect on reading comprehension skill to non-Persian speakers. *Journal of Language Research*, 17(54), 11-36. <https://doi.org/10.22051/jlr.2022.39142.2139> [In Persian]

- Nemati, M., Saeidi, Z., & Sahraei, R. M. (2025). Design and instruction of interactive multimedia software based on Mayer's theory and its effect on reading skill comprehension among non-Persian speakers. *Zabanpazhuhi*, 17(54), 11-36. [In Persian]
- Pourabed, M. J., Balavi, R., & Keshavarz, H. (2024). Analysis of Iranian students' errors in translating prepositions from Arabic into Persian (Semnan University as a case study). *Studies in Teaching and Learning Arabic Language*, 8(15), 214-235. [In Persian]
- Sabbagh Hasanzadeh, T., & Farzadpour, A. (2022). The effect of multimedia designed based on Mayer's design principles on the attitude towards the lesson and academic excitement and learning of the sixth grade science course. *Technology and Scholarship in Education*, 2(6), 11–23. <https://doi.org/10.30473/t-edu.2023.67300.1072> [In Persian]
- Zarei, E., & Avazzadeh, I. (2006). Analysis and evaluation of educational multimedia content for the second-grade English course based on Mayer's principles of multimedia design. *Quarterly Journal of Educational Psychology*, 2(4), 63–103. [In Persian]